

Motion till riksdagen

1987/88:Bo541

av Sylvia Pettersson (s)
om bättre bostadskvalitet

Betydelsen av en god bostadskvalitet har sedan lång tid tillbaka på olika sätt hävdats av socialdemokrater. Ett viktigt styrinstrument var bostadsfinansieringen. Lånevillkoren – uttryckta i god bostad – blev dock så allmänt omfattade att de 1975 överfördes till svensk byggnorm.

Kopplingen mellan lån och lånevillkor hanterades i ett sammanhang av bostadsstyrelsen, länsbostadsnämnderna och de kommunala förmedlingsorganen utifrån en gemensam målsättning "goda bostäder åt alla". Samordningen med byggbestämmelserna hade fördelar men hade också till följd att ansvaret för bostadskvaliteter blev delat mellan byggnadsnämnd och förmedlingsorgan under olika huvudmän – planverket och bostadsstyrelsen. Sektorsmyndigheten bostadsstyrelsen kunde inte stå i samma kontinuerliga kontakt med byggnadsnämnden som tidigare med förmedlingsorganet. Den administrativa förändringen och debatten – den s. k. normdebatten – bidrog till ökad osäkerhet hos tjänstemän och politiker om innehållet i och betydelsen av vissa krav på bostadskvalitet.

Effekterna av denna osäkerhet kan nu skönjas i bostadsutformningen. Både medvetet och omedvetet åsidosätts sedan lång tid belagda och kända kvalitetskrav och konsumentönskemål, trots att uppföljande forskning visar att dessa krav och önskemål är "grundkrav" som förändras mycket litet över tiden. Statistiska urval ur nybyggnads- och ombyggnadsproduktionen visar att många projektörer både tar lätt på kraven och "bygger bort" möjligheter till goda och ekonomiska lösningar i onödan. I Norge har Husbankens slopande av kvalitetskraven haft liknande effekter.

Ur statens – långgivarens – synvinkel innebär den ojämna och delvis mycket låga kvaliteten i bostadsutformningen dålig hushållning med statens medel. Ur den boendes synvinkel innebär den minskad valfrihet, eftersom en god bostad också är en anpassbar bostad. För de hushåll som har lägsta betalningsförmågan och bor trängst verkar den segregering vid bostadsvalet och skapar friktion i boendet.

Konkret handlar det om elementära kunskaper, om samspelet människa/bostad: att det finns plats för vila och aktivitet, att man kan vara tillsammans och var för sig, att olika behov och intressen på grund av kön, ålder och situation i livet kan tillfredsställas parallellt och på kortare och längre sikt, att man får likvärdig del av områdets möjligheter till sol, utsikt, grönska och bekvämlighet. Ett problem är att sådana elementära ting är så vardagliga att människor med tillgång till dem inte alltid är medvetna om dem och därför inte förstår betydelsen av att sakna dem. Ju trängre man bor

och ju mer man vistas i bostaden, desto viktigare blir utformningen. Kunskaperna och planutformningen av bostaden vilar på lång och säker tradition och erfarenhet. Enligt samma erfarenhet är kostnaden för god planutformning inte högre än för genomsnittet i produktionen, ofta är den lägre.

Kunskaperna om materialval och teknisk utformning vilar inte i samma grad på tradition och erfarenhet. Tekniskt sett innebär (stor-)industrialiseringen sedan 1950-talet ett traditionsbrott och nya material och tekniker är ofta otillräckligt prövade. Detta ligger bl. a. bakom problemet med s. k. sjuka hus. Ytligt sett förefaller det vara en konflikt mellan energisparande och tillräcklig ventilation. Men även här gäller att man frångått elementära kunskaper, här om samspelet natur/teknik/bostad. Hus bör inte placeras i vilken terräng som helst, grundläggning direkt på mark liksom dränering har alltid varit ett problem, plana tak är känsligare än luftade konstruktioner, luft som passerar nya byggnadsmaterial och installationsdon av olika slag är inte lika frisk som utomhusluft (om denna är frisk) osv. Ökade lufthastigheter ger drag och buller utan att säkert lufta alla vrår bättre. Komplexa system för uppvärmning och ventilation ger oftare störningar än enkla. Komplexa material innehåller komponenter vars verkan – var för sig och i samverkan med andra – inte kan förutses. Endast boende med egna tekniska kunskaper behärskar denna typ av problem till fulländning. Andra får prova sig fram på osäker grund.

Mot önskemålet att öka ventilationen på bekostnad av energihushållningen måste därför framföras önskemålet att mindre komplexa system och materialkombinationer utvecklas, system som med större säkerhet kan förstås och hanteras av boende i gemen. Ett incitament för de boendes aktiva medverkan kan vara att energisparande kombineras med en lättfattlig teknik och att de boende får återbäring både på energisparande och egenservice. I nya hus och vid ingrepp i redan byggda hus bör sådan förenkling kunna komma till stånd. Hur man skall förfara med sjuka hus utan påvisbara och åtkomliga brister är svårare att föreslå. I vissa fall kan antagligen ökad ventilation/värmeförbrukning vara en acceptabel utväg; eventuella lätnader i kraven på energihushållning vid sjuka hus får dock inte leda till att material och teknik som leder till sjuka hus legitimeras.

Hemställen

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av åtgärder för att informera om god bostadskvalitet,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av åtgärder för att genom utnyttjande av beprövade byggnadsmaterial och teknikutveckling åtgärda "sjuka" hus.

Stockholm den 26 januari 1988

Sylvia Pettersson (s)